

תקציר

במהלך השנים האחרונות נשמעות לא אחת מפי מורים, תלמידים והורים אמרות קשות על מקצוע התנ"ך. הביקורת הקשה מעלה תמונה קודרת של שנאת המקצוע. הואיל ועת ארוכה לא נסקרו עמדותיהם של התלמידים, באמצעות מחקר מבוקר, יועד המחקר הנוכחי לבחון את עמדות תלמידי ביה"ס היסודי, בכתות ד – ו, כלפי המקצוע. קבוצת הגיל הזו נבחרה מתוך ההערכה, שדחיית המקצוע מתחילה בגילאי בית הספר היסודי.

שאלות המחקר התמקדו בשלושה היבטים:

1. בעמדות התלמידים בכתות ד – ו כלפי לימוד מקצוע התנ"ך.
2. בנימוקים בהם משתמשים התלמידים להסביר את עמדותיהם כלפי מקצוע התנ"ך.
3. בשאלה, אם עמדות התלמידים כלפי מקצוע התנ"ך תלויות בשכבת הגיל (ד – ו).

שיטת המחקר שננקטה הייתה כמותית, והנתונים נאספו באמצעות שאלון מובנה שפותח במחקר מקדים. השאלון נועד לבחון את עמדות התלמידים כלפי מקצוע התנ"ך. לקחו בו חלק 453 תלמידים משכבת הכיתות ד,ה,ו, מששה בתי ספר שונים, מהחינוך הממלכתי, במגזר העירוני. בחירת בתי הספר הייתה אקראית.

השאלון פותח במספר שלבים ובסיום נותרו לבחינה התחומים הבאים: עמדת הנשאלים כלפי לימוד מקצוע התנ"ך וכלפי הוראתו; תרומתו של המקצוע לתלמיד והשפעת יחסי מורה-תלמיד על לימוד המקצוע.

ממצאי השאלון מעידים כי לרוב התלמידים בשכבות הגיל שנבדקו יש יחס חיובי למקצוע התנ"ך, לדרך הוראתו ולחשיבותו בחייהם. עוד עולה מן השאלון שאין תלות בין יחס התלמידים למורה לבין יחסם למקצוע. אולם, חרף היחס האישי, החיובי, רק מיעוט מאמין שחבריהם לכיתה אוהבים את המקצוע. תשובה זו יכולה להיתפרש כהשלכה של מחשבותיהם ורגשותיהם הסמויים על הזולת, והיא מערערת במידה מסויימת את המסקנה בדבר יחסם החיובי למקצוע.

נימוקי התלמידים שהביעו יחס חיובי למקצוע עשו שימוש בביטויים של אהבה והנאה, והדגישו את היות השעורים מעניינים ומעוררי חשיבה. בנימוקי היחס השלילי טענו התלמידים טיעון הפוך, היינו, שהמקצוע משעמם, לא מהימן, קשה להבנה, אינו נחוץ ואינו חשוב. הם תבעו הפחתת שעות הלימוד שלו. לדעתם, הוראה איכותית היא זו ההופכת את השעור לחוויה, ומשמעה: שעור מעניין, הסברים נאותים והמחשה. לעומת זאת מאופיינת הביקורת השלילית על איכות ההוראה בהיגדים הפוכים של העדר עניין, עומס של שעות, והפיכת השיעור לשיעור של הטפה דתית.

ממצאי ההשוואה בין הכיתות עולה שתלמידי כיתה ו' מתייחסים יותר מבני שכבות ד-ה להיבט הדידקטי ולאיכות ההוראה של המורה. תלמידי שכבת גיל זו משתעממים יותר בשיעורים מתלמידי ד, ה. ולטעמם לומדים יותר מדי שעות תנ"ך בשבוע.